

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายวิรุฬห์ แสงเทียน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๕/๒๕๖๘

เรื่องพิจารณาที่ ๑๗/๒๕๖๘

วันที่ ๑ เดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

ระหว่าง { นายภักดิ์ทิล น่วมเจิม และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวม ๑๒๑ คน ผู้ร้อง
นายพิเชษฐ์ เชื้อเมืองพาน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
และรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ผู้ถูกร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้อง คำร้องเพิ่มเติม และเอกสารประกอบแล้ว เห็นว่า ที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ผู้ถูกร้องเสนอ แปรญัตติ หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีส่วนโดยตรงหรือทางอ้อม ในการใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง นั้น การยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม ต้องอยู่ใน ระหว่างการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณของสภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับขั้นตอนของการอนุมัติงบประมาณใน กระบวนการทางนิติบัญญัติของร่างกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่าย โดยแยกผู้มีอำนาจในการอนุมัติ งบประมาณ ผู้มีอำนาจในการจัดทำงบประมาณ และผู้มีอำนาจในการบริหารงบประมาณ ออกจากกัน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีหน้าที่และอำนาจในการตรวจสอบระหว่างการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ รายจ่ายประจำปีงบประมาณว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ เสนอ แปรญัตติ หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ให้ตนมีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณ รายจ่าย หรือไม่ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ได้รับการพิจารณาเสร็จสิ้น และเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับแล้ว จึงไม่อยู่ในขั้นตอนของการ อนุมัติงบประมาณรายจ่ายในกระบวนการทางนิติบัญญัติ กรณีไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตาม

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗ (๗) ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย ส่วนคำขอให้ผู้ถูกร้องชดใช้เงินคืนพร้อมด้วยดอกเบี้ยและคำขอให้ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องระงับการใช้เบิกจ่ายงบประมาณรายจ่ายของโครงการทั้งสามโครงการ ตามงบประมาณรายจ่ายประจำปี ๒๕๖๘ ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้รับการจัดสรรนั้น เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องเกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ไว้วินิจฉัยจึงให้ยกคำขอทั้งสองส่วนนี้ด้วย สำหรับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗ (๗) จึงมีคำสั่งรับคำร้องส่วนนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องคำร้องเพิ่มเติม คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา เอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้าของพยานบุคคล รวมทั้งคำเบิกความในวันไต่สวนพยานและคำแถลงการณ์ปิดคดีของคู่กรณีและเอกสารประกอบแล้ว เห็นว่า คดีมีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงยุติการไต่สวนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง

ประเด็นวินิจฉัย

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องมีส่วนในการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ในโครงการทั้งสาม หรือไม่

ประเด็นที่สอง มีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย อันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง และให้การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำดังกล่าวเป็นอันสิ้นผล หรือไม่ หากผู้ถูกร้องเป็นผู้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง จะทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และจะถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสาม หรือไม่ เพียงใด

ความเห็น

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๗ รัฐสภา โดยมาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (๑) เงินสงฆ์ใช้ตั้งเงินกู้ (๒) ดอกเบี้ยเงินกู้ (๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย” วรรคสอง บัญญัติว่า “ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะกรรมการธิการ การเสนอ การแปรญัตติ หรือ การกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือกรรมการธิการ มีส่วน ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จะกระทำมิได้” วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เห็นว่ามีการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคสอง ให้เสนอความเห็น ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา และศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติตาม วรรคสอง ให้การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำดังกล่าวเป็นอันสิ้นผล ถ้าผู้กระทำการดังกล่าว เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ให้ผู้กระทำการนั้นสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น แต่ในกรณีที่คณะรัฐมนตรี เป็นผู้กระทำการหรืออนุมัติให้กระทำการหรือรู้ว่ามีกรกระทำดังกล่าวแล้วแต่มิได้สั่งยับยั้ง ให้คณะรัฐมนตรี พ้นจากตำแหน่งตั้งคณะนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของ รัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้อยู่ในที่ประชุมในขณะที่มีมติ และให้ผู้กระทำการดังกล่าวต้องรับผิดชอบต่องบประมาณรายจ่ายนั้นคืนพร้อมด้วยดอกเบี้ย” วรรคสี่ บัญญัติว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใด จัดทำโครงการหรืออนุมัติหรือจัดสรรเงินงบประมาณโดยรู้ว่ามีกรดำเนินการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติ ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ถ้าได้บันทึกข้อโต้แย้งไว้เป็นหนังสือหรือมีหนังสือแจ้งให้คณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ ให้พ้นจากความรับผิดชอบ” วรรคห้า บัญญัติว่า “การเรียก เงินคืนตามวรรคสามหรือวรรคสี่ ให้กระทำได้ภายในยี่สิบปีนับแต่วันที่มีการจัดสรรงบประมาณนั้น” และ วรรคหก บัญญัติว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้รับแจ้งตาม วรรคสี่ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการสอบสวนเป็นทางลับโดยพลัน หากเห็นว่ากรณีมีมูล ให้เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการต่อไปตามวรรคสาม และไม่ว่า

กรณีจะเป็นประการใด คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและศาลรัฐธรรมนูญหรือบุคคลใดจะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้แจ้งมิได้”

เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง มีเจตนารมณ์ป้องกันมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือคณะกรรมการ เสนอแปรญัตติ หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันมีผลให้ผู้นั้นมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้จ่ายงบประมาณ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖๘ เนื่องจากภายหลังปี ๒๕๑๑ การแปรญัตติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังมิได้มีเจตนามุ่งที่จะแปรญัตติเพื่อนำเงินงบประมาณไปอยู่ในอำนาจการใช้จ่ายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต่อมาเริ่มมีแนวคิดที่จะให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีวงเงินที่จะนำไปใช้จ่ายโดยให้เหตุผลว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้พบเห็นปัญหาของประชาชนโดยตรงก็ดี มีราษฎรมาร้องเรียนเพื่อให้แก้ไขปัญหาก็ดี จึงเริ่มมีการแปรญัตติเพื่อกันเงินส่วนหนึ่งไว้ให้อยู่ในอำนาจที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถนำไปใช้จ่ายทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาของราษฎรได้โดยตรงและมีแนวโน้มที่จำนวนเงินดังกล่าวจะเพิ่มมากขึ้นทุกปี และมีแนวโน้มที่จะเกิดการทุจริตอันเนื่องมาจากการจัดทำโครงการดังกล่าวมากขึ้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๐ วรรคหกและวรรคเจ็ด จึงบัญญัติให้การกระทำฝ่าฝืนดังกล่าวสิ้นผลไป อย่างไรก็ตาม แม้รัฐธรรมนูญบัญญัติให้การกระทำในลักษณะดังกล่าวเป็นอันต้องห้ามแล้ว รูปแบบการแปรญัตติเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจใช้จ่ายเงินงบประมาณยังคงเกิดขึ้นตลอดมาและมีจำนวนสูงขึ้น และพฤติกรรมแห่งการกระทำส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการดำเนินการร่วมกันหลายฝ่ายอย่างเป็นขบวนการ โดยร่วมกันทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และเจ้าหน้าที่ประจำ ประกอบกับรัฐธรรมนูญบ่งกอนหน้านี้ไม่ได้บัญญัติสภาพบังคับแก่ผู้กระทำการฝ่าฝืนไว้ชัดเจน เพราะฉะนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม จึงกำหนดโทษในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีการกระทำที่มีส่วนได้เสียในการใช้จ่ายงบประมาณ ในกรณีผู้กระทำการดังกล่าวเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ผู้กระทำการนั้นสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น

ทางใต้สวนรับฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติว่า ผู้ถูกร้องได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง สังกัดพรรคเพื่อไทย จังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งเขตที่ ๗ ประกอบด้วยพื้นที่อำเภอแม่จัน อำเภอเชียงแสน อำเภอดอยหลวง อำเภอเชียงของ และอำเภอเวียงแก่น ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร

และเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่สอง ต่อมาที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรลงมติเลือกรองประธานสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง และเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๗ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ก่อนการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ผู้ถูกร้องขณะดำรงตำแหน่งรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่สอง มีดำริให้เจ้าหน้าที่จัดทำโครงการสนับสนุนและส่งเสริมประชาชนที่ร้องขอร้องเรียนผ่านการพิจารณาของประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร และรองประธานสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๔ โครงการ โดยมอบหมายให้นายจिरพงค์ วัฒนะรัตน์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาคณะทำงานทางการเมืองของผู้ถูกร้องดำเนินการ (เอกสารหมายเลข ศ ๑) ต่อมาสำนักนโยบายและแผนมีหนังสือหารือสำนักกฎหมายปรากฏว่าการจัดทำโครงการดังกล่าวมีวิธีการดำเนินการในรูปแบบการให้ทุนและเงินช่วยเหลือ จึงน่าจะขัดต่อกฎหมาย อีกทั้งยังสุ่มเสี่ยงต่อการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ (เอกสารหมายเลข ศ ๒) เจ้าหน้าที่ปรับเปลี่ยนโครงการดังกล่าวให้เหลือเพียง ๓ โครงการ คือ

(๑) โครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชนและประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย (โครงการเยาวชน) ของงบประมาณจำนวน ๑๗๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท ได้รับจัดสรรจริงจำนวน ๗๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท

(๒) โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (โครงการประชาชน) งบประมาณจำนวน ๘๗,๐๐๐,๐๐๐ บาท ได้รับจัดสรรจริงจำนวน ๕๑,๗๕๐,๐๐๐ บาท และ

(๓) โครงการส่งเสริมบทบาทของสตรีทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (โครงการสตรี) งบประมาณจำนวน ๘๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท ได้รับจัดสรรจริงจำนวน ๕๑,๓๗๕,๐๐๐ บาท

รวมวงเงินงบประมาณของโครงการทั้งสามตามคำขอทั้งสิ้นจำนวน ๓๔๗,๐๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งได้รับจัดสรรจริงทั้งสิ้นจำนวน ๑๗๘,๑๒๕,๐๐๐ บาท (เอกสารหมายเลข ศ ๓/๘ ศ ๓/๒๗ และ ศ ๓/๔๐ และเอกสารท้ายคำร้องหมายเลข ๑๖)

โครงการทั้งสามมีลักษณะการจัดกิจกรรมเป็นการฝึกอบรมและฝึกอาชีพ และผู้ถูกร้องได้ลงนามให้ความเห็นชอบการจัดทำโครงการทั้งสาม ซึ่งประธานสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบคำขอ งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร การดำเนินการโครงการทั้งสามมี

การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารในแต่ละโครงการโดยผู้ถูกร้องเป็นที่ปรึกษาและกรรมการในคณะกรรมการบริหารโครงการทั้งสาม มีหน้าที่และอำนาจดำเนินการจัดโครงการ กำกับ ดูแล และพิจารณาคำขอยื่นความประสงค์หรือขอรับความอนุเคราะห์ให้มีการจัดสัมมนาตามโครงการทั้งสามที่มาจากแต่ละพื้นที่ โดยคณะกรรมการบริหารโครงการพิจารณาและคัดเลือกพื้นที่ที่จะไปจัดกิจกรรมสัมมนาจากคำขอ ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ และสถานที่ในการจัดกิจกรรม ซึ่งโครงการทั้งสามจัดกิจกรรมสัมมนาขึ้นที่ จังหวัดเชียงราย และพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ทั้งนี้ ปรากฏว่า การจัดกิจกรรมโครงการสตรี ๑ ครั้ง ณ จังหวัดเชียงราย มีการดำเนินการจัดกิจกรรมจำนวน ๘ รุ่น และปรากฏว่าการจัดสัมมนาที่จังหวัด เชียงราย ระหว่างวันศุกร์ที่ ๒๔ ถึงวันจันทร์ที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๘ ณ อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย มีชื่อผู้ถูกร้องในหนังสือขออนุมัติเดินทาง (เอกสารหมายเลข ศ ๙) ปัจจุบันโครงการทั้งสามอยู่ระหว่าง ดำเนินโครงการและยังเหลืองบประมาณตามปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ที่สามารถดำเนินโครงการต่อไปได้

ในปีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ผู้ถูกร้องเห็นชอบให้เจ้าหน้าที่ กลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร จัดทำคำขอ งบประมาณของโครงการเยาวชน โครงการประชาชน และโครงการสตรี เพื่อเสนอขอของบประมาณ ปรากฏข้อความในบันทึกข้อความ ธันวาคม ๒๕๖๗ (เอกสารหมายเลข ศ ๒๐) ต่อมาผู้ถูกร้องเห็นชอบ ให้แก้ไขรายละเอียดคำขอของบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ของโครงการทั้งสาม โดยการแก้ไขเปลี่ยนชื่อกิจกรรมตัดถ้อยคำที่เกี่ยวกับการสัมมนาหรือการอบรมในรายละเอียดกิจกรรม ปรากฏข้อความในบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๘ (เอกสารหมายเลข ศ ๑๘ และ ศ ๑๙) หลังจากทีกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง เสนอโครงการทั้งสามไปยังสำนักนโยบาย และแผนแล้ว ต่อมาวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๖๘ สำนักนโยบายและแผนมีหนังสือแจ้งเวียนไปยังหน่วยงาน ภายในว่าคณะรัฐมนตรีลงมติปรับลดงบประมาณของสำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎรที่เกี่ยวข้องกับคดีนี้ จำนวน ๓ โครงการ กล่าวคือ

(๑) โครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชนฯ ของบประมาณจำนวน ๒๕๐,๕๗๒,๘๐๐ บาท ได้รับ จัดสรรปรับลดเหลือจำนวน ๗๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท

(๒) โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนฯ งบประมาณจำนวน ๒๐๑,๑๓๘,๐๐๐ บาท ได้รับจัดสรรปรับลดเหลือจำนวน ๕๑,๗๕๐,๐๐๐ บาท และ

(๓) โครงการส่งเสริมบทบาทของสตรีฯ งบประมาณจำนวน ๑๔๑,๘๕๐,๐๐๐ บาท ได้รับ จัดสรรปรับลดเหลือจำนวน ๕๑,๓๗๕,๐๐๐ บาท

รวมวงเงินงบประมาณของโครงการทั้งสามตามคำขอทั้งสิ้นจำนวน ๕๙๓,๕๖๐,๘๐๐ บาท และตามที่ได้รับจัดสรรทั้งสิ้นจำนวน ๑๗๘,๑๒๕,๐๐๐ บาท หากหน่วยงานมีความประสงค์จะเสนอคำแปรญัตติเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ให้ส่งข้อมูลให้สำนักนโยบายและแผนดำเนินการต่อไป (เอกสารหมายเลข ศ ๔/๘ ศ ๔/๒๙ ศ ๔/๔๒ ศ ๗/๒ - ศ ๗/๓) จากนั้นกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง มีหนังสือถึงผู้ถูกร้องสอบถามว่าจะเสนอคำแปรญัตติดังกล่าวหรือไม่ ผู้ถูกร้องลงนามในหนังสือดังกล่าวได้ข้อความว่า “ให้เสนอคำแปรญัตติ” ตามบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๘ (เอกสารหมายเลข ศ ๗) ต่อมาวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘ ผู้ร้องเสนอความเห็นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม เป็นคดีนี้ และวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘ สำนักนโยบายและแผนได้มีหนังสือถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ ต้องการจะเสนอคำขอแปรญัตติ รวมถึงกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ด้วย ว่าการเสนอคำขอแปรญัตติจะต้องไม่กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ ปรากฏข้อความในบันทึกข้อความ ที่ สผ ๐๐๒๑.๐๕/ว ๑๑๒ ลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘ (เอกสารหมายเลข ศ ๑๓) จากนั้นกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง มีหนังสือถึงผู้อำนวยการสำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร มีความเห็นไม่เสนอคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณของโครงการทั้งสามดังกล่าวพร้อมเหตุผลประกอบ ตามบันทึกข้อความ ที่ สผ ๐๐๐๑.๐๓/๒๒๘๐ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๘ (เอกสารหมายเลข ศ ๑๔) สำนักนโยบายและแผนมีหนังสือถึงเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเสนอคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณรายจ่ายโดยปรากฏในหนังสือดังกล่าวว่า ในการประชุมคณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓/๒๕๖๘ มีหน่วยงานขอยกเลิกคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณ จำนวน ๑๐ รายการ รวมถึงโครงการทั้งสามในคดีนี้ด้วย ปรากฏข้อความในบันทึกข้อความ ที่ สผ ๐๐๒๑.๐๕/๖๐๖ ลงวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๘ (เอกสารหมายเลข ศ ๑๕ และ ศ ๑๖) วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘ คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ของสภาผู้แทนราษฎร พิจารณาคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณของโครงการทั้งสาม ปรากฏตามวาระการประชุมคณะกรรมาธิการฯ วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘ (เอกสารหมายเลข ศ ๑๗) ปรากฏว่าเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเสนอขอถอนโครงการทั้งสามในคดีนี้ออกจากคำของบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ และคณะกรรมาธิการฯ มีมติให้ปรับลดงบประมาณทั้งหมดของโครงการทั้งสามถือว่าการยกเลิกคำของบประมาณโครงการทั้งสามออกจากร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙

จึงมีข้อพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่า กรณีสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรขอถอนโครงการ ออกจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ศาลรัฐธรรมนูญต้องสั่งจำหน่ายคดี เพราะไม่มีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยคดีต่อไปหรือไม่

เห็นว่า ข้อเท็จจริงจากการไต่สวนปรากฏว่าเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรขอปรับลดงบประมาณ ของโครงการทั้งสามเหลือศูนย์บาทในชั้นการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ซึ่งมีผลเป็นการยกเลิกโครงการทั้งสามออกจาก คำขอจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ แม้ว่าโครงการทั้งสามอันเป็นมูลเหตุ แห่งคดีนี้สิ้นผลไปแล้วก็ตาม แต่ไม่มีผลทำให้การกระทำของผู้ถูกร้องอันเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นแล้วถูกลบล้าง ไปด้วยไม่ และไม่มีผลต่อการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญที่ต้องพิจารณาว่าเป็นการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง หรือไม่ ประกอบกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม บัญญัติให้การกระทำที่ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง เป็นอันสิ้นผล และบัญญัติ มาตรการลงโทษสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้กระทำการดังกล่าวให้สิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่ วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยและให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเพิ่มเติมจากบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๘๐ วรรคเจ็ด และรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖๘ วรรคเจ็ด ที่บัญญัติให้เฉพาะการกระทำดังกล่าว เป็นอันสิ้นผลเท่านั้น เช่นนี้จึงมีเหตุที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยคดีต่อไป ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๑ บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญ ไม่สั่งจำหน่ายคดีก็ได้ ฉะนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องพิจารณาคดีนี้ต่อไป

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องมีส่วนในการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ในโครงการทั้งสาม หรือไม่

ซึ่งมีข้อต้องพิจารณาเพื่อประกอบการวินิจฉัยประเด็นที่หนึ่งอยู่สามประการ กล่าวคือ

ข้อพิจารณาประการแรกมีว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้สั่งการให้เสนอคำขอของงบประมาณหรือคำขอแปรญัตติ เพิ่มงบประมาณของโครงการทั้งสาม หรือไม่

ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า ในการเสนองบประมาณปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ผู้ถูกร้องมอบหมายให้นายจිරพงษ์ วัฒนะรัตน์ ที่ปรึกษาคณะทำงานทางการเมืองของผู้ถูกร้อง ซึ่งขณะนั้นเป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่สอง ดำเนินการจัดทำโครงการ จำนวน ๔ โครงการ ต่อมามีการปรับเหลือจำนวน ๓ โครงการ คือ โครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชนและประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โครงการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ

โครงการส่งเสริมบทบาทของสตรีทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และผู้ถูกร้องลงนามให้ความเห็นชอบในการจัดทำโครงการทั้งสาม ต่อมาในการเสนองบประมาณปี พ.ศ. ๒๕๖๙ ในชั้นการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีมีการปรับลดวงเงินงบประมาณ และผู้ถูกร้องลงนามให้เสนอ คำแปรญัตติ

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ผู้ถูกร้องไม่เคยสั่งการให้เจ้าหน้าที่จัดทำโครงการเพื่อเสนองบประมาณหรือ แปรญัตติงบประมาณ ผู้ถูกร้องเพียงแค่มอบนโยบายให้กับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร อีกทั้ง ผู้ถูกร้องลงนามในบันทึกข้อความแต่ไม่ได้เขียนข้อความว่า “ให้เสนอคำแปรญัตติ” และไม่ได้ประทับตรา คำว่า “เห็นชอบ” แต่เป็นบุคคลอื่นเขียนข้อความและประทับตราดังกล่าว

เห็นว่า นายจิรพงษ์ วัฒนะรัตน์ อดีตที่ปรึกษาคณะทำงานทางการเมืองของผู้ถูกร้อง เบิกความ ยอมรับว่า ผู้ถูกร้องมีดำริให้ดำเนินโครงการทั้งสามโดยมอบหมายให้ตนเองเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งเจือสมกับ คำเบิกความของนายธีรวัฒน์ เอื้อพอล ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง และนายนาถะ ดวงวิชัย ผู้อำนวยการสำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร ที่เบิกความสอดคล้องกันว่า ในการเสนองบประมาณปี พ.ศ. ๒๕๖๘ เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรหารือกับผู้ถูกร้อง ก่อนเสนอหรือแปรญัตติโครงการทั้งสาม ซึ่งผู้ถูกร้องมีดำริให้เสนอและแปรญัตติ สำหรับการเสนอคำขอ งบประมาณในปี พ.ศ. ๒๕๖๙ ด้วย นายวรพงษ์ แพรม่วง วิทยากรชำนาญการ นายธีรวัฒน์ และ นายนาถะ ซึ่งเป็นข้าราชการในกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง เบิกความสอดคล้องกันว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ กลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ได้สอบถามไปยัง ผู้ถูกร้องว่าประสงค์จะดำเนินโครงการทั้งสามดังกล่าวต่อหรือไม่ และผู้ถูกร้องมีดำริให้จัดดำเนิน โครงการทั้งสามต่อ โดยนายธีรวัฒน์ เบิกความอีกว่า การเสนอบันทึกข้อความกลุ่มงานรองประธานสภา ผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๘ ข้อความว่า “ให้เสนอคำแปรญัตติ” พยานเป็นผู้เขียนให้ผู้ถูกร้องลงนาม หลังจากที่ได้รับดำริจากผู้ถูกร้อง ให้เสนอคำแปรญัตติแล้ว ว่าที่ร้อยตำรวจตรี อาพัทธ์ สุขะนันท์ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเบิกความว่า กลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ไม่จำเป็นต้องเสนอคำขอของงบประมาณและเสนอคำขอ แปรญัตติต่อผู้ถูกร้องเพื่อให้ความเห็นชอบก็ได้ โดยกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สามารถส่งคำขอของงบประมาณแต่ละโครงการไปยังสำนักนโยบายและแผนเพื่อรวบรวมของทุกส่วนราชการ ภายในและเสนอเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบ ก่อนเสนอประธานรัฐสภาพิจารณาให้ความ เห็นชอบและลงนาม และส่งไปยังสำนักงบประมาณต่อไป ซึ่งกลุ่มงานอื่น ๆ ก็สามารถขอแปรญัตติได้เอง อันเป็นเรื่องปกติตามวิธีการเสนองบประมาณ

เมื่อพิจารณابันทึกข้อความกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๘ (เอกสารหมายเลข ศ ๗/๑) เกี่ยวกับการเสนอคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ของโครงการทั้งสาม ปรากฏมีข้อความที่สอดคล้องกับข้อความในบันทึกข้อความกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร ไม่ลงวันที่ เดือนธันวาคม ๒๕๖๗ (เอกสารหมายเลข ศ ๒๐/๑) เกี่ยวกับคำขอตั้งงบประมาณปี ๒๕๖๙ ของโครงการทั้งสาม แม้เอกสารทั้งสองฉบับมีลายมือของข้อความที่ให้ดำเนินการจะแตกต่างกันบ้าง แต่นายธีรวัฒน์ เบิกความว่า ตนเป็นผู้เขียนข้อความลงในบันทึกข้อความกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๘ (เอกสารหมายเลข ศ ๗/๑) ประกอบกับเอกสารทั้งสองฉบับมีลายมือชื่อของผู้ถูกร้องลงนามในเอกสารนั้น แม้ผู้ถูกร้องจะไม่ได้เขียนข้อความในทำนองให้ดำเนินการตามหนังสือนั้น แต่การลงลายมือชื่อในเอกสารราชการ วิทยุชนยอมต้องพิจารณาข้อความของเอกสารก่อน ประกอบกับผู้ถูกร้องมีตำแหน่งเป็นถึงรองประธานสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ ย่อมทราบดีอยู่แล้วว่าการลงลายมือชื่อในเอกสารหมายความว่าเห็นด้วยกับข้อความในเอกสารนั้น หากไม่เห็นด้วยย่อมไม่ลงลายมือชื่อหรือต้องสั่งให้มีการแก้ไข ดังนั้น การลงลายมือชื่อก็ย่อมหมายความว่าผู้ถูกร้องเห็นด้วยกับเอกสารดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้นนายธีรวัฒน์ และนายนาถ ต่างเบิกความตรงกันว่า เอกสารนี้เป็นไปตามที่ได้หารือกับผู้ถูกร้องก่อนแล้ว อีกทั้งนายวรพงษ์ เบิกความว่า เจ้าหน้าที่ของกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง เสนอเอกสารตามลำดับสายการบังคับบัญชาโดยยังไม่มีข้อความเรื่องให้เสนอคำแปรญัตติดังกล่าว แต่หน่วยธุรการจะรับเอกสารไปเสนอต่อผู้ถูกร้องอีกชั้นหนึ่ง ส่วนกรณีที่ไม่ปรากฏการออกเลขหนังสือในเอกสารดังกล่าว เป็นเพียงแนวทางการปฏิบัติงานภายในของกลุ่มงานหรือสำนักนั้น ไม่มีผลทำให้เอกสารไม่สมบูรณ์ เช่นนี้ฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเห็นชอบให้อนุมัติสั่งการให้แปรญัตติโครงการทั้งสาม

ข้อพิจารณาประการที่สองมีว่า มีการกระทำหรือพฤติการณ์ที่ผู้ถูกร้องเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมตามโครงการทั้งสาม หรือไม่

ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า หลังจากพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ บังคับใช้ การดำเนินการของโครงการทั้งสามมีคำสั่งลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการในแต่ละโครงการ ได้แก่ (๑) คณะกรรมการบริหารโครงการเยาวชนตามคำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๗/๒๕๖๗ (๒) คณะกรรมการบริหารโครงการประชาชน ตามคำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๘/๒๕๖๗ (๓) คณะกรรมการบริหารโครงการสตรี ตามคำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๙/๒๕๖๗ โดยผู้ถูกร้องเป็นที่ปรึกษาและกรรมการตามคำสั่งแต่งตั้ง การจัดกิจกรรมของโครงการทั้งสาม

พิจารณาจากคำขอรับความอนุเคราะห์ซึ่งประชาชนยื่นต่อผู้ถูกร้องเพื่อให้ผู้ถูกร้องเสนอคำขอจัดกิจกรรมดังกล่าวต่อคณะกรรมการบริหารโครงการแต่ละโครงการพิจารณาคัดเลือก รวมจำนวน ๔๔๐ คำขอ มีคำขอจัดโครงการในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ ๗ อันเป็นพื้นที่ในเขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้อง จำนวน ๒๙๘ คำขอ โดย (๑) โครงการเยาวชนมีคำขอและได้ดำเนินการจัดจริง จำนวน ๒ ครั้ง เป็นการจัดกิจกรรมในพื้นที่เขตอำเภอดอยหลวงและอำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย (๒) โครงการประชาชนมีคำขอจำนวน ๑๐ คำขอ จากทั้งหมด ๑๑ คำขอ ขอจัดกิจกรรมในพื้นที่เขตอำเภอแม่จัน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และ (๓) โครงการสตรีมีคำขอจำนวน ๕๙ คำขอจากทั้งหมด ๖๓ คำขอ ขอจัดกิจกรรมในพื้นที่เขตอำเภอดอยหลวง และอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า การดำเนินการในโครงการทั้งสามเป็นการดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารโครงการตามคำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๗/๒๕๖๗ ที่ ๗๘/๒๕๖๗ และที่ ๗๙/๒๕๖๗ โดยผู้ถูกร้องเป็นที่ปรึกษาและกรรมการ แต่ผู้ถูกร้องมิได้เข้าไปมีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่ายปี พ.ศ. ๒๕๖๘ เพื่อให้ผู้ถูกร้องจะได้นำงบประมาณไปใช้ประโยชน์ในการหาเสียงหรือสร้างความนิยมให้แก่ตนเองในเขตเลือกตั้งตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง อีกทั้งการดำเนินโครงการใด ๆ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง ผู้ถูกร้องไม่มีอำนาจให้ความเห็นชอบเข้าไปสั่งการหรือมีส่วนร่วมในการพิจารณาคำขอให้มีการดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ ลงไปในพื้นที่ใด ๆ หรือในเขตเลือกตั้งของผู้ถูกร้องเพื่อสร้างความนิยมให้แก่ตนเอง การประชาสัมพันธ์โครงการเป็นเรื่องของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่มีหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในหลายช่องทางโดยเฉพาะสื่อของสภาผู้แทนราษฎรที่กระจายข่าวไปทั่วประเทศโดยไม่เจาะจงพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง สำหรับการดำเนินกิจกรรมที่จัดขึ้นจริงโครงการประชาชนดำเนินการไปแล้วจำนวน ๙ ครั้ง โดยจัดขึ้นที่จังหวัดเชียงราย จำนวน ๑ ครั้ง จังหวัดอื่น ๆ จังหวัดละ ๑ - ๕ ครั้ง โครงการเยาวชนดำเนินการไปแล้วจำนวน ๙ ครั้ง โดยจัดขึ้นที่จังหวัดเชียงราย จำนวน ๒ ครั้ง จังหวัดอื่น ๆ จังหวัดละ ๑ - ๒ ครั้ง และโครงการสตรีดำเนินการไปแล้วจำนวน ๑ ครั้ง ที่จังหวัดเชียงราย

เห็นว่า นายวรพงษ์ นายธีรวัฒน์ และนายนาละ ซึ่งเป็นข้าราชการในกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง เบิกความสอดคล้องกันว่า วิธีการคัดเลือกพื้นที่จัดกิจกรรมของผู้เข้าร่วมโครงการพิจารณาจากคำขอที่บุคคลหรือหน่วยงานได้แจ้งความประสงค์ต่อคณะกรรมการ ประกอบกับความพร้อมด้านเวลาและข้อจำกัดด้านบุคลากรของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ส่วนกรณีที่ผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสามอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ ๗ จังหวัดเชียงราย เนื่องจากมีกลุ่มประชาชน ชุมชน และหน่วยงานในพื้นที่เขตเลือกตั้งที่ ๗ มีหนังสือถึงผู้ถูกร้อง ซึ่งพื้นที่ในการจัดโครงการดังกล่าวไม่ได้มีเพียง

พื้นที่เขตเลือกตั้งที่ ๗ จังหวัดเชียงรายเพียงแห่งเดียวเท่านั้น นายวรพงษ์ เบิกความอีกว่า การจัดกิจกรรมโครงการสตรี ในวันเสาร์ที่ ๒๕ ถึงวันอาทิตย์ที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๘ ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ได้ดำเนินการทั้งสิ้นเป็นจำนวน ๘ รุ่น โดยมีเหตุผลด้านความคุ้มค่าซึ่งการรวบรวมค่าขอเข้าร่วมโครงการหลายค่าขอมาจัดสัมมนาในคราวเดียวกันและกำหนดแบ่งเป็นแต่ละรุ่น เนื่องด้วยเจ้าหน้าที่มีจำนวนไม่เพียงพอต่อการจัดโครงการทั้งหมดตามค่าขอและมีเวลาที่จะดำเนินการได้เฉพาะในช่วงวันหยุดราชการ วันเสาร์ - วันอาทิตย์ อย่างไรก็ตาม ว่าที่ร้อยตำรวจตรี อภาพัทธ์ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เบิกความว่า ผู้ถูกร้องดำริให้จัดโครงการทั้งสามทั่วประเทศ กระจายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ โดยให้ประชาชนในท้องที่หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือกรรมการยื่นคำขอให้สภาผู้แทนราษฎรไปจัดกิจกรรมตามโครงการทั้งสามได้ ส่วนค่าขอให้จัดกิจกรรมดังกล่าวใช้การประชาสัมพันธ์ในลักษณะการเชิญชวนด้วยวาจาเป็นหลัก (บอกปากต่อปาก) และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรช่วยแจ้งต่อด้วย เนื่องจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีข้อจำกัดด้านบุคลากรในการดำเนินการจัดกิจกรรม หากผู้เข้าร่วมโครงการมีจำนวนมากจะไม่สามารถรับรองได้ โดยนายนาถ เบิกความว่า การจัดสัมมนาโครงการประชาชนที่กรุงเทพมหานครมาจากค่าขอผ่านทางคณะกรรมการกิจการสภา และนางวรรณฤทัย สงวนรักษ์ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน เบิกความว่า การเสนองบประมาณของรัฐสภาที่รวบรวมมายังสำนักนโยบายและแผนเป็นขั้นตอนเพื่อให้วิเคราะห์วัตถุประสงค์ของโครงการเป็นหลักในด้านความสอดคล้องกับภารกิจของสภาผู้แทนราษฎร สำหรับการเสนอโครงการทั้งสามในชั้นการของงบประมาณยังไม่จำเป็นต้องจัดทำแผนการใช้งบประมาณหรือแผนการดำเนินงานโดยละเอียด เพียงระบุข้อมูลตามแบบฟอร์มและกิจกรรมที่คาดว่าจะดำเนินการโดยย่อ ดังเช่นที่ระบุว่าจะจัดขึ้น ๕ ภูมิภาคทั่วประเทศก็สามารถกระทำได้ เพราะงบประมาณตามค่าขออาจแตกต่างจากงบประมาณที่ได้รับจัดสรร ซึ่งส่วนราชการจะต้องทบทวนโครงการเพื่อวางแผนดำเนินการในรายละเอียดให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจริง

ฉะนั้น จึงฟังได้ว่า ค่าขอความอนุเคราะห์จัดโครงการทั้งสาม ได้พิจารณาคัดเลือกโดยคณะกรรมการบริหารโครงการที่มีผู้ถูกร้องเป็นที่ปรึกษาและกรรมการ และการดำเนินโครงการทั้งสามจัดขึ้นที่จังหวัดอื่น รวมทั้งจังหวัดเชียงรายด้วย ประกอบกับตามบันทึกการประชุมระหว่างประธานสภาผู้แทนราษฎร รองประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้บริหารสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗ (เอกสารหมายเลข ศ ๑๑/๑๓ - ๑๔) ผู้ถูกร้องเข้าร่วมประชุมและปรากฏข้อความในการประชุมเกี่ยวกับโครงการสตรีว่า “สำหรับความคืบหน้าในการดำเนินการในเบื้องต้นได้กำหนดจัดกิจกรรมในพื้นที่นำร่อง ณ จังหวัดเชียงราย ในช่วงกลางเดือนมกราคม ๒๕๖๘ โดยกิจกรรมอื่น ๆ อยู่ระหว่างการพิจารณา ศีกรูปแบบและรายละเอียดจากค่าขอของสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรต่อไป ...” รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง (นายพิเชษฐ์ เชื้อเมืองพาน) กล่าวต่อที่ประชุมว่า “โครงการดังกล่าวเป็นโครงการใหม่ ... โดยมุ่งจัดกิจกรรมตามคำเรียกร้องจากประชาชน ชุมชน โรงเรียน จากพื้นที่ต่าง ๆ โดยประสานงานผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ต่าง ๆ” เช่นนี้ฟังได้ว่าโครงการทั้งสามเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นมาโดยผู้ถูกร้องมีส่วนในการพิจารณาดำเนินโครงการและมุ่งเน้นดำเนินการในพื้นที่เขตเลือกตั้งที่ ๗ จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นเขตพื้นที่เลือกตั้งของผู้ถูกร้อง ทำให้มีพฤติกรรมหรือการกระทำที่ผู้ถูกร้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการทั้งสามได้

ข้อพิจารณาประการที่สามมีว่า โครงการทั้งสามในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ จะดำเนินการในรูปแบบเดียวกันกับโครงการ พ.ศ. ๒๕๖๘ หรือไม่

ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎรได้จัดทำคำขอของงบประมาณในโครงการที่มีลักษณะเดียวกันกับโครงการทั้งสามตามงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า การทำคำขอเสนอโครงการทั้งสามในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้จัดทำคำขอของงบประมาณในลักษณะเดียวกันกับโครงการตามปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

เห็นว่า นางวรรณฤทัย ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน เบิกความว่า งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ส่วนราชการภายในเริ่มพิจารณาเสนอตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ และดำเนินการส่งสำนักนโยบายและแผนภายในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ เพื่อรวบรวมเสนอสำนักงบประมาณภายในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗ ส่วนงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๙ ส่วนราชการภายในเริ่มพิจารณาเสนอตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ และดำเนินการส่งสำนักนโยบายและแผนภายในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗ เพื่อรวบรวมเสนอสำนักงบประมาณภายในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘ ทั้งนี้ ตามกรอบปฏิทินงบประมาณ โครงการทั้งสามที่เสนอในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ เพื่อความต่อเนื่องสำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการเป็นหน้าที่ของส่วนราชการภายในผู้รับผิดชอบโครงการพิจารณาประเมินผลหรือสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ

นายวรพงษ์ นายธีรวัฒน์ และนายนาถ ซึ่งเป็นข้าราชการในกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง เบิกความสอดคล้องกันว่า กระบวนการเสนอคำขอของงบประมาณของโครงการทั้งสามในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ไม่มีความแตกต่างในสาระสำคัญจากโครงการในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ เนื่องจากเป็นโครงการต่อเนื่องตามดำริของผู้ถูกร้อง มีเพียงแต่การแก้ไขจำนวนวงเงินงบประมาณเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น และแก้ไขรายละเอียดย่อยของกิจกรรมโดยตัดคำว่า “สัมมนา” และ “อบรม” ออกเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและความหลากหลายของกิจกรรม

นอกจากนี้ นายกุลพล วัชรกาฬ ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย เบิกความว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ก่อนที่จะเป็นโครงการทั้งสามนั้น กลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง เสนอโครงการจำนวน ๔ โครงการ สำนักนโยบายและแผนมีข้อหารือเกี่ยวกับโครงการทั้งสี่มายังสำนักกฎหมาย และสำนักกฎหมายมีความเห็นว่าโครงการทั้งสี่มีลักษณะเป็นการให้ทุนที่จัดทำมิได้ ส่วนที่ให้ความเห็นว่าโครงการทั้งสี่มีสิ่งเสี่ยงที่จะฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ เป็นเพียงข้อสังเกตมิใช่การให้ความเห็นในข้อหารือโดยตรงเนื่องจากโครงการทั้งสี่ริเริ่มมาจากกลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง และป้องกันมิให้เกิดเหตุในภายหลัง หลังจากนั้นมีการปรับโครงการทั้งสี่เป็นโครงการทั้งสามที่มีรูปแบบเป็นการจัดสัมมนาอบรม และตามบันทึกถ้อยคำพยานของนายวรพงษ์ นายธีรวัฒน์ และนายนาถะ ที่ได้เสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญซึ่งพยานทั้งสามยืนยันข้อเท็จจริงตรงกันว่า การเสนอคำขอของงบประมาณของโครงการทั้งสามในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ และในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ไม่มีความแตกต่างในสาระสำคัญเนื่องจากเป็นโครงการต่อเนื่องตามดำริของรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง (ผู้ถูกร้อง) โดยโครงการทั้งสามที่เสนอในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ยังคงมีหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ระยะเวลาดำเนินโครงการ เป้าหมาย ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของโครงการ แผนการปฏิบัติงาน แผนใช้จ่ายงบประมาณ รวมถึงรูปแบบของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ รายละเอียดงบประมาณ และรายการค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เหมือนกับโครงการทั้งสามในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ เพียงแต่มีความแตกต่างเล็กน้อย ได้แก่การแก้ไขรายละเอียดกิจกรรมย่อยภายในโครงการทั้งสาม โดยตัดคำว่า “สัมมนา” ออกไปจากชื่อหัวข้อของกิจกรรม และจำนวนเงินงบประมาณที่เพิ่มขึ้นในโครงการทั้งสาม เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น จึงสามารถถือความเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เคยให้ความเห็นเกี่ยวกับคำขอของงบประมาณของโครงการทั้งสามในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ไว้แล้ว

เมื่อพิจารณาคำเบิกความดังกล่าว ประกอบบันทึกถ้อยคำพยานของนายวรพงษ์ นายธีรวัฒน์ และนายนาถะ ที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า คำขอของงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ของโครงการทั้งสาม ข้อ ๒.๑๐ แผนงบประมาณ และกิจกรรมดำเนินงาน ปราบกฏตาราง คอลัมน์ ปี ๒๕๖๘ ปี ๒๕๖๙ และปี ๒๕๗๐ ซึ่งในคอลัมน์ ปี ๒๕๖๘ ระบุจำนวนเงิน ส่วนคอลัมน์ ปี ๒๕๖๙ และปี ๒๕๗๐ ไม่ระบุจำนวนเงิน แสดงให้เห็นว่า โครงการทั้งสามมีวัตถุประสงค์จัดทำขึ้นมาเป็นโครงการต่อเนื่องตั้งแต่ปี ๒๕๖๘ ถึงปี ๒๕๗๐ แม้คำขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๙ (เอกสารหมายเลข ศ ๔/๑ - ๔/๖) โครงการทั้งสามจะไม่ได้ระบุพื้นที่ที่คาดว่าจะดำเนินกิจกรรม แต่จากคำเบิกความของพยานดังกล่าว ประกอบบันทึกถ้อยคำพยานที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญซึ่งผู้ถูกร้องมิได้หักล้างให้เห็นเป็นอย่างอื่น ทั้งยังยอมรับเช่นเดียวกัน ทำให้ฟังได้ว่า รูปแบบการดำเนินกิจกรรมของ

โครงการทั้งสามในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ จะดำเนินการในรูปแบบเดียวกันกับปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ในลักษณะทำนองเดียวกันกับโครงการต่อเนื่อง ซึ่งหมายความรวมถึงพื้นที่ที่จะดำเนินการ เช่นเดียวกันด้วย

ดังนั้น ข้อเท็จจริงที่ได้จากข้อพิจารณาทั้งสามประการข้างต้นในประเด็นที่หนึ่งนี้ จึงมีน้ำหนักรับฟังสอดรับกันว่า ผู้ถูกร้องเห็นชอบให้แปรญัตติโครงการทั้งสาม ซึ่งเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนในการดำเนินการที่นำไปสู่การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการทั้งประเทศ โดยมุ่งเน้นดำเนินการในเขตเลือกตั้งที่ ๗ จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นเขตพื้นที่เลือกตั้งของผู้ถูกร้อง และรูปแบบการดำเนินกิจกรรมของโครงการทั้งสามในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ จะดำเนินการในรูปแบบเดียวกันกับปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ในลักษณะทำนองเดียวกันกับโครงการต่อเนื่อง เช่นนี้ จึงมีพฤติการณ์หรือการกระทำที่ผู้ถูกร้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการทั้งสาม

ประเด็นที่สอง มีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย อันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง และให้การเสนอการแปรญัตติ หรือการกระทำดังกล่าวเป็นอันสิ้นผล หรือไม่ หากผู้ถูกร้องเป็นผู้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง จะทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และจะถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสามหรือไม่ เพียงใด

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๔ บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมาย หรือความครอบงำใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชน โดยรวมโดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์” ด้วยเหตุนี้ การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถือเป็นผู้แทนปวงชนของประชาชนทั้งประเทศ สถานะของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้เป็นผู้แทนเฉพาะพื้นที่หรือกลุ่มบุคคลที่เลือกตนเองเท่านั้น ไม่ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นจะได้รับเลือกตั้งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งหรือการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ และไม่ว่าจะมาจากเขตเลือกตั้งใดหรือจังหวัดใด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง และมาตรา ๑๑๔

สำหรับการพิจารณาว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง หรือไม่ นั้น แยกพิจารณาได้เป็น ๒ กรณี คือ กรณีที่หนึ่ง การมีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่ายโดยทางตรง หมายถึง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องเป็นผู้ใช้งบประมาณรายจ่ายด้วยตนเอง และกรณีที่สอง การมีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่ายโดยทางอ้อมนั้น หมายถึง การมีส่วนร่วมในการใช้งบประมาณรายจ่ายที่อาจกระทำในลักษณะของคณะบุคคลหรือคณะกรรมการโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นส่วนหนึ่งของคณะบุคคลหรือคณะกรรมการดังกล่าว และการมีส่วนได้เสียที่มีลักษณะเป็นการได้รับประโยชน์จากการใช้งบประมาณนั้น ไม่ได้หมายถึงเฉพาะบุคคลที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั่นเองที่ไปกระทำหรือได้รับประโยชน์ แต่รวมถึงคู่สมรส หรือบุตร หรือแม้แต่บุคคลที่ไม่ได้อยู่ในความสัมพันธ์ส่วนตัวซึ่งได้รับมอบหมายให้ไปกระทำการแทนด้วย รวมทั้งจะต้องพิจารณาตามหลักการขัดกันแห่งผลประโยชน์ว่ามีการขัดกันแห่งผลประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวมของผู้ที่มีหน้าที่ในการพิจารณาหรือดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ อันเป็นการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ราชการ หากพิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๕ มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ใช้ตำแหน่งหน้าที่เข้าไปก้าวกายหรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือระบบราชการในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการประจำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้เงินงบประมาณหรือโครงการใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หากมีการได้รับประโยชน์ส่วนตนจากการใช้งบประมาณรายจ่ายย่อมถือได้ว่ามีส่วนโดยทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ซึ่งคำว่าประโยชน์ส่วนตนนั้นอาจจะไม่ได้หมายถึงเป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงประโยชน์อื่นใดทุกชนิดที่ได้กระทำไปแล้วทำให้ตนได้ประโยชน์ เช่น การใช้โครงการของรัฐเพื่อหวังคะแนนนิยมในการเลือกตั้ง สัญญาว่าจะอนุมัติงบประมาณเพื่อแลกกับการสนับสนุนทางการเมืองหรือใช้ตำแหน่งเพื่อหาเสียงให้กับพวกพ้อง เป็นต้น

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ให้มีส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ดังต่อไปนี้ (๑) สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ...” วรรคสอง บัญญัติว่า “ส่วนราชการตาม (๑) ... เป็นนิติบุคคลและมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการรัฐสภา” มาตรา ๑๓ บัญญัติว่า “ให้ส่วนราชการสังกัดรัฐสภาตามมาตรา ๖ เสนองบประมาณรายจ่ายต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนของส่วนราชการสังกัดรัฐสภาตามมาตรา ๖ ไว้ในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณหรือร่างพระราชบัญญัติ

งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม แล้วแต่กรณี ...” และระเบียบรัฐสภาว่าด้วยการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๓ กำหนดว่า ในระเบียบนี้ “หัวหน้าส่วนราชการ” หมายความว่า เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หรือเลขาธิการวุฒิสภา แล้วแต่กรณี “ส่วนราชการภายใน” หมายความว่า สำนัก หรือส่วนราชการ ที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบสำนัก ... ข้อ ๔ กำหนดว่า “ให้นำกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ มาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับความเป็นอิสระในการบริหารงานการงบประมาณของรัฐสภา” ข้อ ๙ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า “การจัดทำค่าของงบประมาณรายจ่ายของส่วนราชการ ให้ส่วนราชการภายในเป็นผู้จัดทำตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาตามข้อ ๑๒” จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่าการจัดทำ ค่าของงบประมาณรายจ่ายของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต้องมีอิสระในการบริหารงานด้าน งบประมาณ และต้องดำเนินการโดยส่วนราชการภายในเท่านั้น

จากการไต่สวนปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งในสภาผู้แทนราษฎร ๒ สถานะ คือ เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งการใช้อำนาจของ ผู้ถูกร้องในการดำริให้เสนอคำขอจัดสรรงบประมาณหรือคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณในโครงการทั้งสาม จะเป็นการใช้อำนาจในสถานะของรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง แต่การใช้อำนาจของ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ต้องไม่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการผู้ใด ซึ่งรวมถึงผู้ถูกร้องในสถานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่ง มีส่วนไม่ว่า โดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายที่ผู้ถูกร้องเสนอ แปรญัตติ หรือกระทำด้วย ประการใด ๆ นั้นด้วย หากผู้ถูกร้องกระทำการดังกล่าวเพื่อให้ตนเองมีส่วนได้เสียในการใช้งบประมาณ ดังกล่าวย่อมเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ระหว่างประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ ข้อยกเว้นที่ไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๕ (๒) กรณีเป็นการดำเนินการในกิจการของรัฐสภาที่บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ต้องไม่ใช่สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภากระทำการใด ๆ อันมี ลักษณะที่เป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่า โดยทางตรงหรือทางอ้อมในเรื่องดังต่อไปนี้ ... (๒) กระทำการในลักษณะที่ทำให้ตนมีส่วนร่วมในการใช้ จ่ายเงินงบประมาณหรือให้ความเห็นชอบในการจัดทำโครงการใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ เว้นแต่เป็นการ ดำเนินการในกิจการของรัฐสภา ...” หมายความว่าถึงเฉพาะการดำเนินการในกิจการของรัฐสภาที่เป็น การปฏิบัติหน้าที่หรือการใช้อำนาจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติ ตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย เช่น การตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี การอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎรหรือ วุฒิสภา การพิจารณากฎหมาย เป็นต้น และการให้ความเห็นชอบในการจัดทำโครงการในกิจการของ

รัฐสภาเท่านั้น นอกจากนี้ คำว่า “การเสนอ” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ ที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบการกระทำที่ฝ่าฝืนในชั้นการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณรายจ่าย หมายถึง การเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย เมื่อข้อเท็จจริงในคดีนี้ปรากฏว่า การกระทำของผู้ถูกร้องอันเป็นมูลเหตุแห่งคดีนี้อาจพิจารณาแยกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง การเสนอคำขอของงบประมาณ และส่วนที่สอง การเสนอคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณ โดยการเสนอคำขอของงบประมาณ กลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร เสนอคำขอไปยังสำนักนโยบายและแผนเพื่อรวบรวมคำขอของส่วนราชการภายในทั้งหมดและเสนอต่อเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเพื่อเสนอต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรในฐานะเทียบเท่ารัฐมนตรีต้นสังกัดลงนามให้ความเห็นชอบก่อนส่งให้สำนักงบประมาณจัดทำข้อเสนอของงบประมาณรายจ่ายประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบแล้วจะเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป ตามกระบวนการจัดทำและพิจารณาอนุมัติงบประมาณรายจ่ายตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ แม้ว่าการเสนอโครงการทั้งสามเริ่มมาจากคำริของผู้ถูกร้อง แต่เป็นเพียงการเสนอโครงการเป็นการภายในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรซึ่งต้องผ่านการพิจารณาจากส่วนราชการภายในและเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรรวมทั้งประธานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ การกระทำส่วนนี้ของผู้ถูกร้อง จึงมิใช่การเสนออันเป็นการฝ่าฝืนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง คงมีเพียงประเด็นเกี่ยวกับการแปรญัตติที่ต้องพิจารณาต่อไป ซึ่งการเสนอคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณตามโครงการทั้งสาม ข้อเท็จจริงปรากฏว่า การดำเนินโครงการทั้งสามในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาและกรรมการในคณะกรรมการบริหารโครงการทั้งสามตามคำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๗/๒๕๖๗ คำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๘/๒๕๖๗ และคำสั่งสภาผู้แทนราษฎรที่ ๗๙/๒๕๖๗ ลงวันที่วันเดียวกัน คือ วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการพิจารณาและคัดเลือกพื้นที่ที่โครงการทั้งสามจะไปดำเนินกิจกรรมตามคำขอรับการสนับสนุนจากพื้นที่ต่าง ๆ ที่ขอให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรไปจัดกิจกรรมตามโครงการทั้งสาม ซึ่งหนังสือขอรับการสนับสนุนการจัดโครงการทั้งสามระบุข้อความเพื่อมีถึงผู้ถูกร้องโดยตรง ประกอบกับการดำเนินกิจกรรมของโครงการทั้งสามในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ มุ่งเน้นที่จะจัดกิจกรรมในพื้นที่เขตเลือกตั้งที่ ๗ จังหวัดเชียงรายเป็นสำคัญ อันเป็นเขตเลือกตั้งที่ผู้ถูกร้องได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่งผลให้ผู้ถูกร้องได้รับประโยชน์ในทางการเมือง อีกทั้งการ

ดำเนินโครงการทั้งสามเป็นช่องทางให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถขอรับการสนับสนุนไปจัดกิจกรรม
ให้ในพื้นที่หรือกลุ่มบุคคลของตนเองเพื่อประโยชน์ในทางการเมือง ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่าผู้ถูกร้องมีส่วน
ในการใช้งบประมาณรายจ่ายของโครงการทั้งสามและมีส่วนได้เสียโดยได้รับประโยชน์จากการใช้งบประมาณ
รายจ่ายของโครงการทั้งสามโดยทางอ้อม เมื่อข้อเท็จจริงจากการไต่สวนปรากฏว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ให้ความ
เห็นชอบในการเสนอคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณในโครงการทั้งสามหลังจากจากที่โครงการทั้งสาม
ถูกปรับลดวงเงินจากคำของบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ประกอบกับพฤติการณ์ของผู้ถูกร้อง
ที่เป็นผู้จัดให้มีการจัดทำโครงการเสนอขออนุมัติต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรโดยผู้ถูกร้องเป็นผู้ให้ความ
เห็นชอบโครงการทั้งสาม และสั่งการให้มีการเสนอคำแปรญัตติขอเพิ่มงบประมาณภายหลังจากที่
คณะรัฐมนตรีปรับลดงบประมาณ ประกอบกับพฤติการณ์ที่ผู้ถูกร้องเป็นที่ปรึกษาและกรรมการพิจารณา
อนุมัติให้จัดกิจกรรมตามโครงการทั้งสามที่ดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ซึ่งเป็นโครงการที่มี
ลักษณะเดียวกันกับโครงการที่ผู้ถูกร้องสั่งการให้เสนอคำแปรญัตติ แสดงให้เห็นว่า หากร่างพระราชบัญญัติ
งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ได้รับการอนุมัติจากฝ่ายนิติบัญญัติแล้ว ผู้ถูกร้อง
ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีส่วนทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ดังนั้น การกระทำของ
ผู้ถูกร้องที่สั่งการให้มีการแปรญัตติจึงเป็นการกระทำฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง และ
การแปรญัตตินี้มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีส่วนโดยทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย อันเป็น
การกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสอง และให้การแปรญัตติดังกล่าวเป็นอันสิ้นผล

เมื่อผู้ถูกร้องเป็นผู้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง จึงมีปัญหาดัง
วินิจฉัยต่อไปว่าผู้ถูกร้องจะถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๔๔ วรรคสาม หรือไม่
เพียงใด

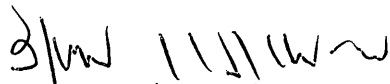
เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม บัญญัติว่า “... ถ้าผู้กระทำการดังกล่าว
เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ให้ผู้กระทำการนั้นสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่
ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น ... เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า
ตนมิได้อยู่ในที่ประชุมในขณะที่มีมติ ...” ผู้ถูกร้องเป็นผู้สั่งการให้กลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎร
คนที่หนึ่ง สำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎร เสนอคำขอแปรญัตติเพิ่มงบประมาณของโครงการทั้งสาม
ที่ส่งผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่าย ผู้ถูกร้องจึงเป็นผู้กระทำการฝ่าฝืน
บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง เมื่อผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ศาลรัฐธรรมนูญ
ต้องสั่งให้ผู้ถูกร้องสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย
คือ วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๘ และเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องด้วย

จึงมีปัญหาต้องพิจารณาต่อไปว่า จะเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องเป็นระยะเวลาเท่าใด เห็นว่า การกำหนดระยะเวลาของการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นสิทธิทางการเมืองอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้อาสาเข้ามาทำประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองในฐานะผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องพิจารณาให้เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน พอเหมาะพอควรระหว่างพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งการกระทำที่ได้สัดส่วนกับโทษที่จะได้รับซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคล แม้การกระทำของผู้ถูกร้องจะเป็นการกระทำต้องบประมาณแผ่นดินที่มาจากภาษีของประชาชนทั้งประเทศก็ตาม แต่โครงการทั้งสามมีวัตถุประสงค์และเนื้อหาเป็นประโยชน์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพียงแต่มีปัญหาที่กระบวนการทางงบประมาณอันฝ่าฝืนต่อข้อกำหนดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง และระหว่างการศึกษาของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘ คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ ของสภาผู้แทนราษฎร มีมติปรับลดงบประมาณของโครงการทั้งสามออกทั้งหมด ถือว่าเป็นการยกเลิกค่าของงบประมาณในส่วนนี้แล้ว และร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการฯ สภาผู้แทนราษฎร ยังมีได้มีผลบังคับใช้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อการใช้งบประมาณของแผ่นดิน ดังนั้น ให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องมีกำหนดเวลาสิบปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

เมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ทำให้มีตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งว่างลง และต้องดำเนินการตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๐๒ จึงให้ถือว่าวันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลง คือ วันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังโดยชอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลมีผลในวันอ่าน คือ วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๘

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยให้การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ เกี่ยวกับโครงการเยาวชน โครงการประชาชน และโครงการสตรี ในงบประมาณปี พ.ศ. ๒๕๖๙ เป็นอันสิ้นสุด และวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย คือ วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๘ และให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังโดยชอบตามพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง
ที่บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลมีผลในวันอ่าน คือ วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๘ เป็นวันที่ตำแหน่ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งว่างลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕
วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๐๒ และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องมีกำหนดเวลา
สิบปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

(นายวิรุทธิ์ แสงเทียน)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ